

מראי מקומות- חולין מ"ז

ממקום שראוי להיות שם, וקצת משמע מזה דס"ל דהחסרון דחליף היינו חסיר, ועל דרך הש"ך.

(ג) וקרו לה טבחי עינוניתא דוורדא- כ' רש"י, דהיכא שיש תרתי עינוניתא, מח' הראשונים הוא, אולם הוא סובר דצריך להיות טריפה, משום דהא יתרת דביני ביני הוא, ולא אורחא הוא, וחדא גופא לא אכשרן אלא משום דכל הנת ברייתא הכי אית להו. וע' בשחיטת חולין, דהק' דכיון דס"ל לרש"י דאף דאורחא הוא שיש להריאה חדא עינוניתא, מ"מ היכא דליכא שום עינוניתא כשרה. וא"כ, כיון דש"י רש"י הוא דהפסול דיתר הוא משום דהו"ל כחסר, א"כ מה לי דהו"ל כחסר, הרי אפי' אם לא ה' לריאה זו שום עינונית יהי' כשרה, וא"כ אפי' אם הו"ל כחסרה צריך להיות כשרה. והביא מש"כ האבני נזר (יו"ד ל"ט, ה'), שיש ב' סוגי בהמות, יש בהמות שיש להם עינוניתא דוורדא, ויש שאין להם. וא"כ, אם אין לבהמה זו עינוניתא דוורדא, א"כ י"ל דזהו מסוגי בהמות שאין לה, וא"כ מה שאין לה עינוניתא דוורדא לא מטרפה. אבל אם יש לה ב' עינוניתא דוורדא, א"כ זהו גילוי שהוא מסוג בהמות שיש להם עינוניתא דוורדא, וא"כ אם יש לה שנים, הו"ל כבהמה שצריך עינוניתא דוורדא וחסרה, ושפיר הוי טריפה. ובאמת כבר עמד ע"ז בספר המכריע להרי"ד (סי' י"ב בסימני הישן), שיש שהיו מביאים ראיה להכשיר היכא שיש בה ב' עינוניתא, משום דהו"ל יתר כחסר. וכ' הרי"ד דזהו ראיה של הבל, דהשתא דאית בה תרי, הו"ל יתר, ולא אמרי' דהו"ל כאילו לית בה עינוניתא כלל, ואונות הריאה ישארו קיימת, אלא כמי שחסרו אונות הריאה, וטריפה היא.

(ד) האי ריאה דדמיה לאופתא טרפה- כ' הראש יוסף שיש ג' פירושים לפי רש"י בביאור הא דמיה לאופתא. א', דמיה במראה לעץ, והיינו חזותא ונפיחא, ב', דקשה כעץ, דהיינו בגישתא ובפחיוזא, וג', דשיעא, דלית בהו חתיכה דאוני. ולגבי מהו החידוש של שיעא,

(א) הני תרתי בועי דסמיכי להדדי לית להו בדיקותא- פרש"י, קים לי' לרבא דאינן סמוכות אלא מחמת נקב שהי' בריאה, והעלה הנקב את הבועות הללו סביביו. והר"ן (יא. בדפיו) כ' בשם הרמב"ם (שחיטה ד', י"א) דהטעם הוא משום דקרוב הדבר שיש נקבים ביניהם, ואין להם דרך בדיקה (וע"ש בהגה"ה דכ' דגם פרש"י אינו מחוור, דא"כ הו"ל לאשמעינן באיזו שיעור הם קרובים). אבל כ' הר"ן דאי"ז מחוור, שיכול לנקב את ב' הבועות עד שתצא כל הליחה שבפנים, ואח"כ נראה אם יש ביניהם נקב. ולכן פי' דכיון דסמוכות זו לזו, מתוך שכ"א דוחקת את חבירתה, סופו של עור הריאה לינקב, והרי היא כאילו ניקב מעכשיו [ומה דל"ק גם לפירושו למה אי"צ לפרש השיעור, אולי משום דמשמע דצריכים להיות נוגעים אהדרי ממש, וצ"ע].

(ב) חסיר או יתיר או חליף טריפה- כ' התורת חיים, דהפסול דחליף היינו דוקא היכא כשנמצאו שתיים מימינא ושלש משמאלא, אבל אם נמצאו ארבעה מימין ואחת משמאל, כיון דאית להו חמש אונות כשרה, דלאו חליף הוא. וביאר דהיסוד של חליף הוא משום דרגילות הוא שיש טפי אונות מימינא מעל השמאל, ואם זה חליף, שיש טפי על השמאל מעל הימין, אז הוי חליף. אבל כל היכא שיש ה' אונות, ויש טפי על הימין מעל השמאל כשרה. ואין לפסול משום חסיר ויתיר, דהיינו דהיכא שיש ד' על הימין, הוי יתיר על הימין, והיכא שיש א' על השמאל, חסיר על השמאל, דא"כ למה הו"ל לרבא לומר פסול חדשה של חליף, הרי אף בב' וג' ה' יכול לפסול משום חסיר ויתיר, דעכשיו השמאל יתיר א' והימין חסיר א', אע"כ דכיון דסך הכל יש חמש, אי"ז חסיר ויתיר. אולם ע' בש"ך (ל"ה, ג') שכ' דכל הפוסקים חולקים על התו"ח, וסבירא להו דגם בד' מימין וא' משמאל הוי פסול. ואולי הש"ך ס"ל דבאמת הפסול דחליף הוא רק אופן אחר של פסול חסיר ויתיר, וא"כ אפי' בד' מימין וא' משמאל הוי חליף, לפי שיתיר אצל הימין וחסיר אצל השמאל. וע' ברש"י לעיל (מג. ד"ה לא תיפוק) דכ' דחליף היינו דחסרה

(ז) **אטום בריאה וכו', ואי לא, טריפה- פרש"י**, לקותה הוא וטרפה. וע' בפרי מגדים (ל"ו, משבצות ט"ו) שהביא שיש עוד ב' ביאורים להא דהוי טריפה. שי' הרשב"א (תוה"ב ב', ג', לב:), דטעם הפסול הוא משום דאינו מניף על הלב, ונמצא דבאמת הוי פסול בהלב, ולא בהריאה. והביא עוד מש"כ הרמב"ם (שחיטה ז', ו'), דהפסול הוא משום דהוי סופו לינקב. וכ' הפמ"ג דיש נפק"מ בין הטעמים, היכא דהוי בועה או תלוי על האטום, דלפי הרשב"א לא הוי תרתי לריעותא, שזה מעיד על הריאה וזה על הלב. ועוד נפק"מ, אם אטום נגד הדופן במיצר החזה, להרשב"א טריפה, ולהרמב"ם דסופו לינקב, אם במיצר יש להכשיר.

(ח) **בענין בדיקת הריאה- ע' בשו"ע (ל"ט, א')**, שכ' דמדינא אין צריך לבדוק שום א' מן הטריפות מן הסתם, חוץ מן הריאה, שצריך לבדוק בהמה וחי' אם יש בה סירכא. וע' ברמ"א שהביא ב' דעות אם נוהגין גם לנפוח הריאה או לא. ובטעם הדבר דדוקא בודקין הריאה, כ' הש"ך (שם, ב') דהריאה עלולה ליטרף מפּהי הסרכות ושאר טרפיות דשכיחי בה. וביאר הפרי מגדים (ש"ד א'), דאין צריך לבדוק כל הטריפות משום דרוב בהמות בחזקת כשרות הן, ואף דאפשר לבדוק לכולם, אי"ז נחשב אפשר לברורי בקל, וא"כ יכול לסמוך על החזקה לכתחלה. ומה שצריך לבדוק הריאה, ביאר הפמ"ג משום דהוי מדין דבמיעוט המצוי גזרו חז"ל. אלא דנתקשה במה שכ' הש"ך "ושאר טרפיות דשכיחי בה", דמשמע דס"ל להש"ך דשאר טרפיות בהריאה הם ג"כ מיעוט המצוי, ואין ידוע מנלי' זה להש"ך. והוא כ' דאה"נ דצריך לבדוק בכל טריפות של הריאה, אבל אי"ז משום דשאר טרפיות ג"כ שכיחי הם, אלא דכיון דחייבוהו לבדוק משום סירכא, אם לא יבדוק לכל יהי' כמעלים עין מן האיסור, ולכן צריך לבדוק הכל.

דלכאור' כיון דרבא אסר אפי' אם חסר אונא א', כש"כ אם אין לו אונא כלל, ביאר הראש יוסף דה"א דזהו דוקא אם יש בו כמה אונא וחסר א', אבל כאן, הרי הכל ריאה אחת [נאולי כוונתו, ה"א דא"כ האי ריאה אי"צ אונא, וכשרה מלבדן, קמ"ל], וא"כ הו"א דכשר, קמ"ל. עוד הביא שי' הרמב"ם דנפיקא היינו דהריאה נפוחה כמו שהי' בחיי הבהמה, וזהו טריפה.

(ה) **שחור אדום הוא אלא שלקה- פרש"י, אלמא** דלקותא היא וסופו לירקב ולינקב. כ' הראש יוסף, דמה דאי' בגמ' דלקה, ע"כ דבנדה קאי, דהדין הוא משום דדם עצמו הי' לקה, ולכן טמאה משום דהי' אדומה. ואם אמרי' דאדום בריאה הוא ג"כ טריפה, וכשי' ר"ח ודעימי' לעיל (מו:), דלא שנא וטריפה, א"כ י"ל בפשיטות, דכאן ג"כ הטריפות הוא משום דהי' אדום, ושפיר י"ל ד"שלקה" קאי על הא דריאה. אבל רש"י אזיל לשיטתו, דס"ל דאדום הוי כשרה, וא"כ לא הי' יכול לפרש דמה שלקה כאן הוא השחור עצמו, דמה שהי' אדום מעיקר לא מעלה ולא מוריד. אלא צ"ל דמה שהוא שחור הוא עצמו לקותא, ועתיד לעשות נקב בהריאה [נצ"ע, דא"כ לכאור' משמע דמה שהוא נשחר הוי גילוי באיזה ליקוי בהריאה דעתיד לינקב, וצ"ע מהו הדמיון לנדה].

(ו) **המתניני לו עד שיבלע בו דמו- פרש"י, דאין** לך דבר העומד בפני פקו"נ חוץ מע"ז, וכו'. וע' בשחיטת חולין, שהביא מה שהק' הגר"ח קרייזווירט צ"ל להגר"א ווסרמן הי"ד, דלמה כ' רש"י משום דפקו"נ דוחה מצות מילה, תיפוק לי' שהמצוה על האב, ואין האב יכול לסכן אחר בשביל מצוותו. והשיב לו הגר"א ווסרמן דאה"נ, הי' יכול גם לפרש כן, וחד מתרי נקט. אולם הביא השחיטת חולין דמדברי הרא"ם והגר"א בפ' שמות מבואר דבלא ההיתר פקו"נ, הי' משה נצטוה למול בנו, אף במקום סכנה, ולא אמרי' דכיון דאין זה מצוה שלהם, אין יכול לסכן בנו. ומה שצ"ל בדעתם הוא, דס"ל דכיון דבעצם המצוה הוא מצות הבן, רק דהאב מצווה לעשות מצות הבן, א"כ ממילא לא אמרי' דמצוה של א' אינו יכול לסכן אחר, אלא הי' מצוה וסכנה של אחד.